

Komponente (strane) vaspitanja i njihova međuzavisnost

- Savremeno vaspitanje, odnosno ostvarivanje napred formuisanog cilja vaspitanja, obuhvata sledeće bitne **komponente: intelektualno, radno, moralno, estetsko i fizičko vaspitanje.** Redosled njihov ne predstavlja nikakvu hijerarhiju, jer svaka komponenta obrazovanja i vaspitanja ima svoj specifičan značaj i ulogu u cjelovitom razvoju i formiranju ličnosti.

Intelektualno vaspitanje:

- Napredak nauke i tehnike dovodi do neprestanog proširivanja obima znanja neophodnog u svim domenima rada, te tradicionalni sistem obrazovanja, koji se formirao do pojave naučne revolucije, više ne odgovara zahtjevima i potrebama savremenog društva i obrazovanja.
- Savremena civilizacija se oslanja na nauku, pa je nužno da i čovjek izgrađuje stil života u skladu sa zahtjevima nauke.
- Vaspitni značaj ima ono što podstiče saznanje, intelektualne potrebe, težnju da se upozna stvarnost i provjere postojeća znanja. Proširivanje i produbljivanje intelektualnog vaspitanja posredstvom nauke, predstavlja glavni pravac u mijenjanju tradicionalnog intelektualnog vaspitanja i postaje osnova vaspitanja u svakoj drugoj oblasti (druge komponente).

- Sve manje se insistira na enciklopedijskom karakteru znanja (to čine npr. kompjuteri).
- Američki psiholog i didaktičar **Džerom Bruner** ističe da nije toliko bitan obim znanja koliko razvijena snaga razuma i svjesna sposobnost ponašanja. Umjesto čistog memorisanja logičko pamćenje. Sadržaj obrazovanja treba shvatiti ne samo kao određenu sumu gotovih znanja, već kao instrument traženja i istraživanja, tj. podsticanja samostalnog mišljenja učenika (da pronalaze rešavaju, pokušavaju, provjeravaju, budu aktivni).
- Tako **Đovani Bertin** ističe važnost svestranosti intel. vasp. sa komponentama: istorijskog, naučnog, književnog, umjetničkog i filozofskog znanja. Manje se insistira na specifičnim količinama znanja, a više na razvijanju univerzalno primjenljivih intel. sposobnosti.

- Inteliktualno vaspitanje **podrazumijeva**: izbor, preradu i usvajanje vrijednosti u formi sistema znanja, navika, umijenja i sposobnosti, koje omogućuju i usmjeravaju intelektualni razvoj.
- Ono **obuhvata 2 dimenzije**: informativnu (kvant. i kval. informacija koje treba usvojiti) i formativnu (uspjeh usvajanja informacija, razvoj sposobnosti i drugih intel. svojstava ličnosti.)
- Intel. vaspitanje predstavlja suštinu i osnovu vaspitnog procesa, ali je i njegova specifična dimenzija.
- **Zadaci intelektualnog vaspitanja**:
 1. usvajanje naučnih znanja, umijenja i navika i formiranje osnove za pogled na svijet ;
 2. razvijanje intelektualnih sposobnosti (stvaralačko, apstraktno, kritičko mišljenje);
 3. razvijanje motivacije za učenje; i
 4. osposobljavaje učenika za samostalno sticanje znanja, za samobrazovanje i razvijanje kultura i tehnika intelektualnog i drugog rada.

Radno vaspitanje.

- Čovjek je radno, aktivno i stvaralačko biće. Rad je uslov njegovog opstanka i fizičkog i duhovnog razvoja (ne samo vještine i navike).
- **Pestaloci** ističe da harmonijski razvoj čovjeka podrazumije razvoj uma, srca i ruke, tj. jedinstvo intelektualnog, moralnog i radnog vaspitanja.
- **Ruso** preporučuje da svaki mladi čovjek izuči barem jedan zanat bez obzira čime će se kasnije u životu baviti.
- **Keršenštajner** je cjelokupnu organizaciju osnovne škole pokušao da utemelji na radnim aktivnostima manuelnog tipa.
- **Djui** se zalaže za školu povezanu sa životom i raznovrsnim iskustvima djece (crtanje, modelovanje, bojenje, vajanje, istraživanja, rad sa raznim materijalima.) i time djeca zadovoljavaju svoje potrebe za radoznalošću, aktivnošću, pronalaženje i stvaranjem.

- **Definicija: Radno vaspitanje** je planski, sistematski i cjelishodno organizovan proces razvoja kulture mladih koji je usmjeren na sticanje znanja, vještina i navika i razvijanje sposobnosti neophodnih svakom čovjeku kao radnom, produktivnom i stvaralačkom biću.
- Ono povezuje teoriju i praksu i prevazilazi formalizam u znanjima učenika.

- Pedagoški pravilno odabrani i realizovani sadržaji radnog vaspitanja treba da doprinesu ostvarivanju sledećih **zadataka radnog vaspitanja**:

1.razvijanje radne i tehničke kulture;

2.usvajanje odgovarajućih znanja o principima savremene organizacije rada i pretpostavkama racionalnog, ekonomičnog i visokoproduktivnog rada.

3.ovladavanje radnim vještinama i navikama;

4.buđenju i razvijanju interesovanja, potreba i sposobnosti;

5.profesionalnom informisanju i usmjeravanju učenika; i

6.razvijanju pozitivnih moralnih osobina ličnosti (odgovornost, marljivost, itd.)

- U ostvarivanju ovih zadataka značajnu ulogu imaju porodica, predškolske ustanove, škole, radne organizacije i mas-mediji.

- U ostvarivanju zadataka radnog vaspitanja neophodno je dosledno poštovanje sledećih principa: praktične svrsishodnosti, mnogostranosti, individualizacije, racionalnosti i jedinstva teorije i prakse.

Moralno vaspitanje.

- Ono je uvijek i društveno vaspitanje, jer priprema pojedinca za zajednički život u zajednici. Moral obuhvata principe, norme, pravila i zahtjeve koji određuju i regulišu ponašanje ljudi u svim oblastima društvenog i ličnog života.
- Vaspitna funkcija morala je zasnovana na organizovanom i usmjerenom radu da se kod onih koje vaspitavamo formiraju poželji moralni kvaliteti. Spoljašnji moralni društveni zahtjevi treba da postanu subjektivne norme ponašanja ličnosti. Proces moralnog razvoja i vaspitanja se ostvaruje usvajanjem određenih znanja na osnovu kojih se formira sistem moralnih vrijednosti, razvijaju moralna osjećanja i stvara moralno iskustvo. Ovaj proces je individualizovan i personalizovan, jer se odvija u pojedinoj ličnosti. Treba da te vrijednosti i ideje prihvati kao svoje i da ih ne samo poznaje već i postupa po njima kao svojim.

- **U moralnom vaspitanju zadaci obuhvataju:** usvajanje odgovarajućih etičkih znanja, vrijednosti, normi i principa opštedruštvenog morala, razvijanje moralne volje, slobodu moralnog izbora, odgovorno ponašanje kao i formiranje moralnog lika pojedinca kao člana društvene zajednice putem prakse moralnog ponašanja.
- **Sistem moralnog vaspitanja principa čine:** kompleksni prilaz vaspitanju, aktivni karakter moralnog vaspitanja, vaspitanje u kolektivu, oslanjanje na pozitivno, jedinstvo zahtjeva i poštovanje ličnosti učenika, uvažavanje individualnih i uzrasnih osobenosti.

Estetsko vaspitanje

- U procesu e.v. planski i sistematski se razvijaju sposobnosti uočavanja, doživljavanja, vrednovanja i stvaranja lepog u umetnosti, prirodi, životu i radu. Potreba za lepim je jedna od osnovnih potreba i vrijednosti čovjeka, poput istine i dobrote. Svoj doživljaj svijeta, želje i osjećanja i ideale čovjek izražava bojom, riječima zvikom, pokretom i njihovim kombinovanje. Nije namijenjeno samo talenotvanim osobama već je dio opšte kulture čovjeka. Estetsko vaspitanje ima šire značenje od umjetničkog vaspitanja, jer je usmjereno na razvoj svestrane ličnosti , lepo i u prirodi, životu, međuljudskim odnosima, radu i proizvodima. Tu se odvijaju čulni, psihički i intelektualni procesi. Povezano je sa svim komponentama vaspitanja.

- **Osnovni zadaci:**
 1. razvijanje sposobnosti uočavanja lijepog;
 2. formiranje sposobnosti doživljavanja lijepog;
 3. sposobnost vrednovanja lijepog; i
 4. razvijanje stvaralačkih estetskih sposobnosti.
- U ostvarivanju zadataka e.v. najčešće se koriste metoda posmatranja, metoda slobodnog izražavanja i estetske analize.
- Za e.v. posebno su značajni principi : kvalitetnosti estetskih sadržaja i sredstava, uvažavanja interesovanja učenika, individualizacije i aktivnosti.

Fizičko-zdravstveno vaspitanje

- Pravilan tjelesni razvoj i zdravlje čine pretpostavku i prirodnu osnovu celovitog i svestranog razvoja ličnosti. Ono podstiče tjelesni razvoj, usavršava motoriku, svijest o značaju f.v. i potrebi njegovog unapređivanja. Naravno da je povezano i sa drugim vrstama vaspitanja. Zdravi roditelji rađaju po pravilu zdravu djecu. Potreba za različitim vidovima fizičkih aktivnosti spada u red osnovnih ljudskih potreba. Ono je značajan činilac preventivne medicine, socijalizacije i moralnog razvoja mladih.
- **Zadaci: zdravstveno-higijenski, obrazovni, vaspitni i rekreativni.**